

POSTANOWIENIE

Dnia 8 stycznia 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Anna Owczarek

w sprawie z wniosku Miejskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji
w m. W. S.A. w W.

przy uczestnictwie B. W., M.T., K. S., A. W. i Skarbu Państwa - Prezydenta Miasta
W.

o stwierdzenie nabycia własności nieruchomości przez zasiedzenie,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 8 stycznia 2015 r.,
na skutek skargi kasacyjnej uczestników B. W., M. T., K. S. i A. W.
od postanowienia Sądu Okręgowego w W.
z dnia 8 stycznia 2014 r., sygn. akt IV Ca (...),

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2) oddala wniosek Miejskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów
i Kanalizacji w m. W. S.A. w W.
oraz Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa o przyznanie
zwrotu kosztów zastępstwa prawnego w postępowaniu
kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Uczestnicy B. W., K. S., M.T. i A.W. wnieśli skargę kasacyjną od postanowienia Sądu Okręgowego w W. z 8 stycznia 2014 r. zmieniającego postanowienie Sądu Rejonowego w W. z 23 listopada 2010 r. poprzez stwierdzenie, że Skarb Państwa nabył przez zasiedzenie z dniem 30 maja 1985 r. własność nieruchomości oznaczonej numerem ewidencyjnym 73, położonej przy ul. (...) w W.

Sąd Najwyższy, oceniając - na podstawie art. 398⁹ § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. - skargę kasacyjną z punktu widzenia podstaw przyjęcia jej do rozpoznania, zważył:

Ustawodawca, wprowadzając skargę kasacyjną jako nadzwyczajny środek prawny służący od prawomocnych orzeczeń, podkreślił, że jej celem jest ochrona interesu publicznego polegającego na ujednoliceniu orzecznictwa sądów i rozwoju judykatury. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. Jego rolą nie jest zatem korygowanie ewentualnych błędów w zakresie stosowania czy wykładni prawa, nawet gdyby one rzeczywiście wystąpiły. Ocena podstaw przyjęcia skargi do rozpoznania następuje w ramach tzw. przedsądu. Sąd Najwyższy bada, czy wskazano i należycie umotywowano przyczyny powołane w art. 398⁹ § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., tj. czy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, i przyjmuje ją do rozpoznania, jeżeli jest spełniona przynajmniej jedna z nich. W art. 398⁴ § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. przewidziano wymaganie przytoczenia i odrębnego uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. Kognicja Sądu Najwyższego na tym etapie postępowania jest ograniczona i nie obejmuje oceny zasadności jej podstaw, zastrzeżonej dla Sądu orzekającego w innym składzie.

Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania uczestnicy oparli na przesłankach przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., wskazując na „potrzebę dokonania wykładni istotnych zagadnień prawnych pojawiających się w sprawie” oraz w art. 398⁹ § 1 pkt 4 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

podnosząc „nieustalenie przez sąd II instancji początkowej daty, od której liczyć należy bieg zasiedzenia oraz nieuwzględnienie stanu niemożliwości odzyskania nieruchomości”. Podnieśli, że Sąd drugiej instancji nie zbadał wyczerpująco okoliczności faktycznych wskazujących na to, że w okresie przed 1989 r. nastąpiło w rozważanej sprawie zawieszenie wymiaru sprawiedliwości oraz wskazując, że kwalifikacja prawna charakteru władania nieruchomością objętą w posiadanie na rzecz innych osób nie została jeszcze przesądzona w orzecznictwie i piśmiennictwie.

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego, powołanie się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.), a więc zagadnienia, które wiąże się z określonym przepisem prawnym i którego wyjaśnienie ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy, ale i innych podobnych spraw, wymaga jego precyzyjnego sformułowania i wskazania argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11). W zasadzie powinno to być zagadnienie nowe, o charakterze rzeczywistym, a nie teoretycznym, którego wyjaśnienie przyczyni się do rozwoju jurysprudencji. Argumentacja uzasadniająca wnioski o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania musi zawierać odrębne, pogłębione wywody wskazujące na zaistnienie powołanych okoliczności, uzasadniających przyjęcie skargi (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2008 r., II PK 3/08, nie publ.; z dnia 19 października 2006 r., IV CSK 246/06, nie publ.; z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, nie publ.; z dnia 19 grudnia 2001 r., IV CZ 200/01, nie publ.).

Zagadnienie przedstawione przez skarżących w postaci pytania „Czy w okresie PRL-u istniała realna możliwość odzyskania nieruchomości w drodze powództwa windykacyjnego, zajętej przez Państwo na cele publiczne w szczególności, gdy nieruchomość zajęta była w związku z wydaniem aktów władztwa administracyjnego niepodlegających kontroli sądowej, aż do 31.01.1980 r.?” nie odpowiada powyższym wymaganiom. Sformułowane jest ono tak ogólnie, że uniemożliwia udzielenie odpowiedzi wprost. Złożoność stanów faktycznych i prawnych dotyczących omawianych kwestii znalazła wyraz w wielu

judykatakach, każdorazowo odnoszących się bądź do indywidualnych okoliczności sprawy bądź problemów prawnych związanych z roszczeniami dotyczącymi nieruchomości objętych przez Państwo na podstawie bądź z naruszeniem określonych przepisów o charakterze wywłaszczeniowym (nacionalizacyjnym). Niemniej można powiedzieć, że ukształtowało się orzecznictwo wskazujące po pierwsze, że nie można powoływać się ogólnie na sytuację polityczną okresu powojennego, jako samą przez się nie pozwalającą na dochodzenie roszczeń petytoryjnych i należy każdorazowo udowodnić wystąpienie takich okoliczności, które miałyby świadczyć o nieskutecznie podejmowanych działaniach w celu odzyskania własności lub potwierdziłyby uzasadnioną niemożliwość kierowania roszczeń (por. uchwała pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z dnia 26 października 2007 r., III CZP 30/07, OSNCP 2008, Nr 5, poz. 43). Zgodnie wskazuje się, że „niemożność dochodzenia roszczeń w okresie przed 1989 r. z przyczyn politycznych powinna być wykazana w sposób zindywidualizowany, a nie ograniczać się do ogólnikowych twierdzeń samego zainteresowanego, gdyż w konsekwencji prowadziłoby to do nadmiernej, a tym samym niedopuszczalnej subiektywizacji w pojmowaniu siły wyższej” (por. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 2009 r., IV CK 291/09, „Monitor Prawniczy” 2010, z. 2, s. 68; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2013 r., IV CSK 686/12, nie publ.). Po drugie jednolicie przyjmuje się, że co do zasady zastosowanie konstrukcji zawieszenia biegu zasiedzenia z powodu siły wyższej wyrażającej się w niemożności dochodzenia roszczeń przeciwko Skarbowi Państwa przed 1989 r. z przyczyn politycznych może dotyczyć spraw związanych z posiadaniem Skarbu Państwa nabytym w ramach władztwa państwowego (aktu nacionalizacyjnego), a nie sytuacji, gdy objęcie w posiadanie nieruchomości nastąpiło w ramach władztwa właścicielskiego (tzw. *dominium*), a więc gospodarowania mieniem przez Skarb Państwa jako osobę prawną (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 października 2012 r., I CSK 343/12, nie publ., postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 maja 2014 r., II CSK 458/13, nie publ., postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 czerwca 2014 r., V CSK 405/13, nie publ.). Po trzecie wskazuje się w judykaturze, że co najmniej po dniu 4 czerwca 1989 r. żadne względy ustrojowo-polityczne nie uniemożliwiały

dochodzenia roszczeń właścicielskich (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 maja 2013 r., I CSK 619/12, nie publ.), ale w odniesieniu do spraw, które w okresie PRL należały do drogi postępowania administracyjnego, koniec okresu istnienia siły wyższej w rozumieniu przyjętym w uchwale Pełnego Składu Izby Cywilnej Najwyższego z dnia 26 października 2007 r., III CZP 30/27 (OSNC 2008, nr 5, poz. 43), stanowił dzień 1 września 1980 r., będący datą powstania sądownictwa administracyjnego, wynikającą z wejścia w życie ustawy z dnia 31 stycznia 1980 r. o Naczelnym Sądzie Administracyjnym oraz o zmianie ustawy - kodeks postępowania administracyjnego (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2003 r. V CK 13/03, OSP 2004, nr 4, poz. 53, z dnia 13 stycznia 2004 r. V CK 131/03, nie publ., z dnia 23 maja 2013 r., I CSK 619/12, nie publ., z dnia 11 grudnia 2013 r., IV CSK 184/13, nie publ.). Obecnie powszechnie akceptowany jest pogląd, że dla ustalenia momentu, w którym ustał stan zawieszenia biegu zasiedzenia spowodowany siłą wyższą w powyższym rozumieniu, jest miarodajna chwila, w której uprawniony, przy dołożeniu należytej staranności i dbałości o swoje interesy majątkowe, mógł podjąć starania o odzyskanie nieruchomości. Po czwarte powołana przez skarżących sprawa zawisła przed Sądem Najwyższym, w której miał być rozstrzygnięty tożsamy problem prawny, nie tylko jest oznaczona błędnie (sprawa o sygn. akt IV CSK 454/13 dotyczy prawa wekslowego) ale i dotyczy znacząco odmiennego stanu prawnego, tj. zagadnienia czy obowiązywanie art. 9 ust. 3 i 4 (po zmianie numeracji - art. 16 ust. 3 i 4) ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o sprzedaży państwowych nieruchomości rolnych oraz uporządkowaniu niektórych spraw związanych z przeprowadzeniem reformy rolnej (Dz. U. Nr 17, poz. 71 z późn. zm.) stanowiło przeszkodę w skutecznym dochodzeniu wydania nieruchomości będącej w posiadaniu Skarbu Państwa, powodującą zawieszenie biegu zasiedzenia na podstawie art. 53 dekretu z dnia 11 października 1946 r. - Prawo rzeczowe (Dz. U. Nr 57, poz. 319 z późn. zm.) w zw. z art. 109 pkt 4 ustawy z dnia 18 lipca 1950 r. - Przepisy ogólne prawa cywilnego (Dz. U. Nr 34, poz. 311) w zw. z art. XLI § 1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. - przepisy wprowadzające kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 94 z późn. zm.) a następnie art. 175 z art. 121 pkt 4 k.c., przekazanego

postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 21 marca 2014 r., IV CSK 473/13 do rozstrzygnięcia w formie uchwały (obecna sygn. akt III CZP 82/14).

W przedmiotowym wypadku Sąd Najwyższy w postępowaniu kasacyjnym jest związany podstawą faktyczną zaskarżonego orzeczenia (art. 398¹³ § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.), a skargi nie można oprzeć na zarzutach ustalenia faktów lub oceny dowodów (art. 398³ § 3 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.). Wynika z niej wprost, że objęcie w posiadanie nastąpiło w okresie obowiązywania kodeksu cywilnego w ramach dominium, a termin zasiedzenia upłynął w 1985 r. Uzasadnienie postanowienia Sądu drugiej instancji zawiera ponadto wyczerpujący wywód w przedmiocie oceny, że okoliczności przytaczane przez skarżących nie pozwalają przyjąć, że nie mieli oni faktycznej możliwości dochodzenia roszczeń windykacyjnych.

Z kolei przesłanka oczywistej zasadności skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.) spełniona jest wówczas, gdy zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004, nr 6, poz. 100; z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49). Musi być zatem oczywiste, że ma miejsce kwalifikowana postać naruszenia prawa, zauważalna *prima facie* przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, która przesądza o wadliwości zaskarżonego orzeczenia w stopniu nakazującym uwzględnienie skargi (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 24 lutego 2012 r., II CSK 225/11, nie publ.; z dnia 23 listopada 2011 r., III PK 44/11, nie publ.). Skarżący powinien nie tylko przywołać konkretne przepisy prawa, którym jego zdaniem Sąd drugiej instancji uchybił, ale także przytoczyć odpowiednią juretryczną argumentację odnoszącą się do oczywistości ich naruszenia. Należy podkreślić, że sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, czyli że jej zarzuty są zasadne "na pierwszy rzut oka" i w sposób oczywisty prowadzą do uznania zaskarżonego wyroku za błędny i jego wzruszenia (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2012 r., I PK 154/11, nie publ.). Nie odpowiada tym wymaganiom przedstawione przez

skarżących uzasadnienie powołanej przyczyny, ponieważ, pomimo przedstawienia rozbudowanego wyводу, nie zawiera odwołania do konkretnych przepisów prawa ani wyjaśnienia, dlaczego naruszenie prawa miałoby prowadzić do wydania oczywiście błędnego orzeczenia. Przeciwnie sprowadza się ono w zasadzie do polemiki, posługującej się argumentami o charakterze populistycznym i emocjonalnym.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 1 i 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi do rozpoznania a uznając, że nie zachodzi przesłanka sprzeczności interesów w rozumieniu art. 520 § 1 k.p.c. oddalił wnioski Miejskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji w m. W. S.A. w W. oraz Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa o przyznanie zwrotu kosztów zastępstwa prawnego w postępowaniu kasacyjnym.